

AZ ELSŐ ERZSÉBET-SZOBOR NYOMÁBAN

Kévesen tudják, és bevallom, első hallásra valóban hihetetlennek tűnik, az összegyűjtött bizonyítékok azonban arra engednek következtetni, hogy mégiscsak igazként fogadjuk el, hogy a paranormális jelenségekkel foglalkozó képregényhős magánnyomozóról, a méltán világhírű Dylan Dogról szóló pilot epizód Máriaalfvához kötődik.

Amikor néhány hónappal ezelőtt művelődéstörténész barátom felhívott az ügyvel kapcsolatban, magam is kételkedve hallgattam beszámolóját, holott büntetőjogi ügyvédként elég sok elképesztő történetet hallok nap mint nap, végig meg voltam győződve arról, hogy ugrat, hasztalan bizonygatta, hogy komolyan beszél. Annak lehetősége, hogy a vicces természetű Max ezúttal mégsem tréfált, először negyedórával később merült fel bennem, miután megnyitottam a tőle kapott e-mail csatolmányát. Percekig megdöbbenve néztem a jól ismert templomról és a tőszomszédságában állított szoborról készült rajzot.

– Mi ez? – kérdeztem tőle, amikor visszahívtam.

– Részlet egy képregényből – válaszolta.

– Azt magam is látom, de honnan van? És ki rajzolta?!

Érdeklődésemre elmondta, hogy előző héten egy, a képregénynek szentelt kiállításon járt Milánóban, ott figyelt föl az említett műre.

Arra hivatkozva, hogy éppen tanulmányt készít a fővárosi művészeti akadémia részére a képregény kulturális és társadalmi szerepéről az egykori Jugoszláviában, a többi között arra a kérdésre keresve a választ, mivel magyarázható a képregény kultikus státusa a darabjaira hullt országban, ahol a könyvesboltok és a trafikok évtizedeken át hemzsegték a heti rendszerességgel megjelenő kiadványoktól, arra kérte az illetékeseket, tegyék neki lehetővé az adott mű beható vizsgálatát. Teljes mértékben együttműködők voltak, és miután ellenőrizték szakmai státusát, néhány napon belül, szigorúan tudományos célokból, átnyújtottak neki egy másodpéldányt a fekete-fehér, vonalrajzos technikával készült alkotásból, amely magyarul íródott, és *Az első Erzsébet-szobor rejtélyes eltűnése* címet viseli.

Azt tudni kell, hogy anyai nagyszüleinek köszönhetően Max beszél ugyan magyarul, de nyelvismerete meglehetősen hiányos, ez volt az egyik oka annak, hogy segítséget kért tőlem, a másik, sokkal fontosabb, pedig az, hogy a képregénybeli történet Máriaalfván, a szülőfalumban játszódik.

Maxot még nagybecskereki gimnáziumi éveim alatt ismertem meg. Mindketten Újvidéken folytattuk egyetemi tanulmányainkat, együtt tüntettük végig a zűrzavaros kilencvenes éveket, majd rövid becskereki kitérő után ő délre, Belgrádba, én pedig északra, Szabadkára kerültem. A köztünk keletkezett távolság miatt az elkövetkező években ritkábban találkoztunk, ennek ellenére továbbra is rendszeresen tartottuk és a mai napig tartjuk egymással a kapcsolatot.

A máriafalvi vonatkozású képregény kapcsán hosszadalmas oknyomozást folytattunk. Közös kutatásunk több mindenre kiterjedt: a mű szerzőségére, a megrajzolt történet valóságtartalmára, nem utolsósorban Dylan Dog és a képregény főhőse közötti párhuzamok feltérképezésére. Itt közzétett munkám kísérlet a képregényben feldolgozott titokzatos történet rekonstruálására, egyben próbálkozás a művel kapcsolatban felmerült kérdések megválaszolására.

*

Egy közvetett utalás a műben arról árulkodik, hogy cselekménye a képregény keletkezésének évében, az első oldalon található jelzés szerint 1985-ben játszódik Máriafalván, ahol Vadász Vili magánnyomozó egy, az ötvenes években Ausztráliába vándorolt helybeli megbízásából nyomozásba kezd a településen állítólag 1898 szilveszterén felállított Erzsébet-szobor későbbi sorsa után.

Korabeli sajtóbeszámolókból tudjuk, hogy az egész magyar nemzet megrendült, amikor 1898. szeptember 10-én Luigi Lucheni olasz anarchista Genfben szíven szúrta Erzsébet királynőt, országszerte emlékműveket állítottak, ligeteket létesítettek a szeretett uralkodónő emlékére, a nagybecskereki *Torontál* tudósítása szerint Máriafalván is egy emlékparkot terveztek kialakítani. Nem sokkal a merénylet után a lap a következőt írta: „Máriafalván Takács József közbirtokossági elnök és D. Bodó Sándor nyug. jegyző, ottani lakos, mozgalmat indítottak az iránt, hogy a népiskolával átellenben Erzsébet-fákat ültessenek, s a fákból alkotott kőr közepébe márványemléket állítsanak fel. Az emléket, mely impozáns, szürke márványból való obeliszk, a derék máriafalviak fillérenként összeadott pénzen vásárolták meg, úgy, hogy néhány nap múlva már fel is állítják, kegyeletes emléke gyanánt a hazafias érzületű telepes lakosoknak. Az emlékre a következő felirat jön: ő Felsége Erzsébet királyné emlékére felállítottatott 1898. évben.”

A tudósítás a képregényben is szóba kerül, és Karl Miklós *A dűlőutak szorgos népe* című, a falu telepítésének századik évfordulójára, 1990-ben megjelent monográfiájában is megtalálható. Az utóbbiban olvasható az is, hogy a képregény születésének évében Szeles László nyugalmazott szőregi jegyző immár Budapestről levelet küldött a máriafalvi plébániára, amelyben az Erzsébet-emlékmű iránt érdeklődött. A lelkesedés eljuttatta a levelet a helytörténész szerzőnek, aki kötetében a volt jegyző leveléből idézve a következőket írja: „Az 1899 – Erzsébet királyné emlékfái című könyvben a 223. oldalon szerepel: Máriafalva község előjárósága a templom előtti téren egy ligetet létesített, melynek közepén egy gránit-

oszlopon a következő felírás olvasható: (ő felsége Erzsébet királyné emlékére felállítottatott 1898. évben. Dr. Grandjean József polgármester, Reitter Oszkár rendőrkapitány és Takács József közb. elnök szolgálati idejében).”

A monográfia tanúsága szerint a máriafalvi szoborról a *Neuigkeits-Welt-Blatt* című, 1874 és 1943 között megjelenő bécsi napilap 1899. január 14-i számában azt írja, hogy „a leleplezést Szabó Ferenc becskereki esperes-plébános, a leleplezési beszédet pedig dr. Grandjean polgármester tartotta”. A jelentésből az is megtudható, hogy a szép emlékmű költségei kb. 8000 forintra rúgtak, és hogy ez az emlékmű volt az első a Monarchiában, melyet Erzsébet királyné emlékére emeltek!

Érdekes, hogy a képregényben újságkivágásként a teljes cikk szerepel eredeti, német nyelven, lényegét a főhősnek egy falubeli agastyán mondja el magyarul. Tolmacsolásából azt is megtudhatjuk, hogy a szoboravatást december 31-re tervezték, de a szilveszteri ünnepek miatt elhalasztották január 8-ra. A máriafalviak ennek ellenére már Szilveszter napjára felállították az emlékművet ünnepi leleplezés nélkül.

*

Vadász Vili származásáról és múltjáról nem esik szó az alkotásban. Annyit tudunk meg róla, hogy szerény poggyással érkezik Nagybecskerekre, az autóbusz-pályaudvarról taxival jut el a városközpontba, ahol a főtéren található Vojvodina Hotelben, az egykori Rózsa Szállóban száll meg.

Máriafalvára a negyedóránként közlekedő városi buszjáráttal jár. Első nap csak ismerkedik a faluval és annak lakóival. Vasárnap lévén kilátogat a Lehel labdarúgópályára, ahol a helybeli csapat éppen az écskai csapattal játszik. A helyiek lelkesen szurkolnak csapatuknak. *Üsd a románt!* – biztatja hevesen az egyik szurkoló a hazai fiúkat.

Besír cukrászdája előtt egy sportos öltözékű srác breakdance-ezik. Hátára fekszik a betonon, és akrobatikus mutatványokat alkotva forog a tengelye körül. Nagyon vagány, a jelenlevők körbeállják, és fagyaltot nyalva

biztatják. A többség az albán cukrászdával szemben levő Tesla moziban hamarosan kezdődő vetítésre vár.

Vadász Vili végigigulja a focimérkőzést, megcsodálja a helyi táncmutatványos előadását, megnéz egy westernfilmet a helyi moziban, közben figyeli a helybeliek viselkedését. Esti telefonálása közben elmondja az olvasó számára láthatatlanul maradó Marx nevezetű barátjának, hogy első nap megpróbálta kiismerni a helyiek gondolatmenetét.

– Meglehetősen furcsa népség – állapítja meg, mielőtt letenné a kagylót.

Másnap délelőtt a nagybolt előtt megkérdezi egy bicegő bácsitól, körbekocsikáztatja-e a faluban, megfizeti. Az öreg végigméri az idegent, és annyit mond neki, hogy nem vállal falunéző túravezetést, de ha a fiatalembernek úgy is megfelel, akkor egy darabig elviszi ingyen, pattanjon fel a bakra. Amint az illető a lovak közé csap, Vadász Vili a tárgyra tér, és elmondja, mi járatban van. A bácsi rezzenéstelen arccal végighallgatja, majd a fejét rázva közli vele, hogy nem tud neki segíteni.

– Sajnálom – nyugtázza Vadász Vili.

Csendben kocsikáznak tovább a nagyutcán, amikor egyszer csak az öreg hirtelen meghúzza a gyeplőt.

– Kérdezd meg esetleg a darálóst, talán ő tud segíteni – mondja az egyik ház felé bökve.

Vadász Vili megköszöni a fuvart, és az adott ház felé veszi az irányt. A kapu tárva-nyitva áll, bemegy.

– Haló! – kiáltja. – Van itthon valaki?

A házból egy daraporos aggastyán lép elébe. Azonnal látszik rajta, hogy vak.

– Ki vagy, és mit hoztál darálni?

Vadász Vili bemutatkozik, és elmondja, hogy ő igazából nem daráltatni jött, hanem csak információra lenne szüksége, és nagy vonalakban elmeséli, miről lenne szó. Az öreg végigtapogatja a karját, majd a vén diófa alatt lévő padra invitálja.

– Nem tudom, ki vagy, de rokonszenvesnek tűnsz, ezért elmondom, amit tudok. Öreg vagyok már, gyerekeim, unokám nincs, nagy baj nem származhat belőle. Valóban létezett a szobor, emlékszem rá kisgyerekkoromból, az akkoriban még a templom mellett lévő köz-

ségháza udvarában állt. Édesapámtól azonban tudom, hogy eredetileg nem ott állították fel, hanem a templom előtt, de csakhamar át-helyezték a községháza udvarába, és impériumváltásig ott is maradt! Az öregem nagy megszállottja volt az Erzsébet-szobornak. Mutatok mindjárt valamit!

Ezzel felkel, és a falat tapogatva a házba csoszog, ahonnan a már említett két újságki-vágással tér vissza.

– Édesapám annyiszor felolvasta őket, hogy mindkettőt fejből tudom – mondja, és Vadász Vili felé nyújtva a kopottas papirosokat, mindkettő tartalmát elmondja.

– Tudja-e, mi lett később a szoborral? – kérdi Vadász Vili.

Az öreg sóhajtva megrázza a fejét.

– A magyar világ megszűntekor azt rebesgették a faluban, hogy néhányan ledöntötték,

és a szerb hadsereg érkezése előtt elásták a templomudvarban. Hogy ez igaz, vagy sem, nem tudom megmondani. Állítólag 1941-ben kiásták és újra felállították a községháza udvarában, de ezt sem állíthatom biztosan, mert a háború alatt nem éltem a faluban, én mindenestre nem láttam, pedig akkoriban még megvolt a szemem világa. Annyit azért elmondhatok, hogy a harmincas években a községháza udvarában tűzoltólaktanya épült, és sokáig azt is beszéltek a faluban, hogy oda helyezték a szobrot. Ott volt, vagy sem, szintén nem tudom, annyi azonban biztos, hogy a tűzoltólaktanyát néhány éve teljesen lebontották. Azt javaslom, hogy fordulj a plébániához, hátha ott tudnak mondani valamit a dolgról.

*

Tamás atya szívélyesen fogadja a jövevényt, s miután meghallgatta történetét, bocsánatkérőn közölte vele, hogy sajnos nem tudnak neki segíteni, mert a szalézi szerzetesrend csak húsz éve végzi lelkipásztori teendőit a faluban, és senki sincs közöttük, akinek a régebbi eseményekről is közvetlen tudomása lenne. De mivel szimpatikusnak találja az idegen fiatalembert, aki ilyen különleges apropóból ideutazott, megígéri, hogy utánanézz, van-e esetleg a plébániai iratokban valami feljegyzés a szoborról, mielőtt elutazna, okvetlen forduljon be hozzá.

– Azt javaslom, hogy keresd fel Vicus nénit – mondja a pap, miközben kikíséri Vadász Vilit –, itt lakik nem messze a szélső utcában – mutatja a kapuban, hogy merre –, ha valaki, akkor ő biztosan tud információval szolgálni a titokzatos szoborról.

A segítőkész lelkész nem tévedett. Vicus néni valóban sok érdekességet tud a szoborról meg úgy általában a falu múltjáról. A szerző a korra jellemző helyi öregasszonyként ábrázolja, aki egyedül él, otthonkában van, fején pedig kendőt visel. Amikor a váratlan vendég betoppan hozzá, éppen eleséget szór az udvarban kapingáló tyúkoknak. Miután Vadász Vili nagy vonalakban elmondja, mi járatban van, az idős asszony betessékeli őt a gangra, és egy hokedlira ülteti. Megrázó tör-

ténetét a szerző a néni narrációja kíséretében teljes egészében megjeleníti.

Simon atya már hónapokkal korábban figyelmeztetett a ránc leleselkedő veszélyre – kezdi beszámolóját Vicus néni. – A mai napig emlékszem az első áldozásunkkor mondott szavaira: „Testvéreim, ne feledjétek: se a jó, se a rossz állapot nem önkényesen jön létre, hanem válaszként mindennapi cselekedeteinkre! Néha hosszú időre visszamenőleg.”

A faluban tűzvészként terjedt el a hír, hogy a bevonuló szerb hadsereg ledöntötte Kiss Ernő honvédtábornok Becskerek főterén álló szobrát. A magukat felszabadítóknak nevező katonák a városközpontban közlekedő kisvonat mozdonyához kötözték a tizenkét évvel korábban emelt szobrot, és a járókelők megrökönyödésére, nagy üdvrivalgás közepette, végighúzták a központon a város addigi büszkeségét. Okulva a történetekből, mi, falubeliek azonnal az Erzsébet-szobor megmentésére siettünk. Miközben az egyik csoport csákányokkal kibillentette helyéről a gyönyörű szobrot, és rongyokba csavarva, lovak segítségével a földre fektették, addig a másik csoport Simon atya beleegyezésével egy hatalmas gödröt ásott a templom mögött, ahová ideiglenes szándékkal elrejtettük az utóbbi időben sokat könnyező Erzsébetet. Én is láttam nemegyszer, amikor elhaladtam előtte. Szabályos könnycseppek gördültek végig az arcán kétoldalt.

– Ezért sírt szegény annyit már hónapok óta – jegyezte meg anyám, miután az utolsó hant fagyos föld is elsimult a rejtkehely fölött, és a kubikolásban kifáradt férfiak, lapátjukra támaszkodva, rágyújtottak.

– Ezért bizony – ismételték meg többen is.

– Könnyei reggelre mindig vékony jégcsapokká fagytak – mondtam szomorúan. – Hosszú kristálytőrökként lógtak a szeméből...

A szavak halkán visszhangoztak a szállingózó hópelyhek közt. Emlékszem, a nagy háborúból nemrég karsérüléssel hazatért Viola Pali csizmája talpával megtisztította lapátját, és kendőjéhez nyomva arcát, hátulról átkarolta gömbölyödő feleségét. Az ifjú pár összefonódva gyönyörködött az akkor kezdődő hóesésben.

A téli idillt Simon atya felszólítása szakította meg. A plébános sebbel-lobbal érkezett a paplak irányából, és már messziről kiabálta:

– Mindnyájan pucoljatok haza! Most értesítettek, hogy a faluszéli gödörnél van a szerb hadsereg!

Az emberek riadtan szedelőzködni kezdtek, és mindannyian iparkodva hazamentek. Még mielőtt az első hó fehérre festette volna a háztetőket, Lukácsfalva felől a szerb katonák bevonultak a faluba. A hadosztály parancsnoka előtte beüzent a falu előljáróságának, hogy a felesleges lövöldözés és vérontás elkerülése érdekében adják át a hatalmat, mire a falubíró és társai sóval és kenyérral siettek a szerb katonák elé, és gyakorlatilag bevezették őket a településre. A falu szélén élők és a nagyutca lakói lopva figyelték a bemenetelő sereget.

*

Vicus néninek sejtelve sincs, mi történhetett a későbbiekben a szoborral. Az időközben megérkezett Ági unokájával főzet maguknak egy-egy kávé, és kávézás közben megerősíti azt, amit korábban a darálás is mondott, hogy a német időkben kiásták és a községháza udvarában újra felállították a szobrot.

– Tudtommal azonban már a következő vagy a rákövetkező évben, amikor a községházát áthelyezték egy korábban kocsmaként működő épületbe, ami ma már Ifjúsági Otthonként működik, eltüntették a szobrot, mindenestre, amikor '44-ben megint egy új világ jött, már biztosan nem volt szem előtt.

– Lehetséges, hogy átvitték az új községházára? – kérdi Vadász Vili.

– Aligha, szerintem csak bevágták egy sarokba a tűzoltóotthonban, és ha engem kérdeznek, ott is semmisült meg, amikor azt lebontották – legyint Vicuska néni.

– De sose árt ellenőrizni – szól közbe Ági, és beletúr bodorított hajába. – Holnap este különben is koncert lesz az Ifjúsági Otthonban.

A nyomozó kávéjába kortyolva fölpillant a szemrevaló lányra, aki rövidnadrágot és testhez tapadó pólót visel, majd megkérdezi az öregasszonytól, hogyan fogadták azt, hogy könnyezik a szobor.

– Hogyan fogadtuk volna?! Szomorúak voltunk! Erzsébet királyné tudta, hogy annak a világnak befellegzett.

– De az mégiscsak egy szobor volt!

– Na és aztán?!

– Nagymama – próbálja csitítani a láthatóan felhergelt öregasszonyt az unokája –, ugyan ne idegesítsed fel magad valami százéves dolog miatt! Gondolj a vérnyomásodra! Lehet, igaz sem volt!

– Ez olyan igaz, mint ahogyan itt ülök! – csap az asztalra Vicus néni.

– Elnézést – mondja békülékenyen Vadász Vili –, nem akartam felzaklatni, csupán az érdekel, hogy egy pillanatra sem fordult meg a fejükben, hogy ez lehetetlenség?

– Az előtt, aki nem hisz, sohasem tárulnak fel a csodák.

*

– Egész éjjel nagyanyád szavai jártak a fejemben – súgja Vadász Vili Ági fülébe.

Az Ifjúsági Otthonban állnak a sarokban.

– Nem kell túl komolyan venni, néha szokott furákat mondani – mondja a lány, és hatalmas buborékot fúj a rágógumijából. – Megyünk táncolni?

Még mielőtt Vadász Vili bármit is válaszolhatna, a fehér alapú, pettyes ruhába öltözött Ági a táncparkettre húzza. Az összetorlódott tömeg nagy öröme a zenekar épp egy világhírű slágerre zendít.

„Ide, Csöre, tvisztelünk, gyere, hív a zene! Mi téged tisztelek, gyere, táncolj hát!” – énekel a kócos hajú, kopottas farmerdzsekit viselő énekes az egyik féloldalas képen. A másikon a zenekar mind az öt tagja látszik. Az előttük lévő táncparketten több tucat fiú és lány rázza a tvisztet.

A dal után Vadász Vili hirtelen a kijárat felé siet. Az Ifjúsági Otthon előtt rengeteg fiatal tolong, a nyomozó elnézést kérve átvágja magát köztük, és a szomszédos ház előtti pad felé veszi az irányt. Egy göndör hajú férfi ül rajta egyedül. Kissé borostás, és vékony keretű szemüveget visel. Az út felé fordulva, csendben cigarettázik.

– Szabad? – kérdi tőle Vadász Vili.

A férfi fölnéz rá, bólint, és csak annyit mond maga elé:

– Mellettem a padon hűlnek a helyek, nincs még csönd, de zaj sincs már oly nagy.

Vadász Vili nem válaszol semmit, térdére könyökölve, tenyerébe ereszti a fejét.

Így talál rá Ági. Az ismeretlen férfinak már hűlt helye.

– Itt vagy! – lélegzik fel a lány. – Már fél óra-ja kereslek.

– Bocs, rosszul éreztem magam.

– Semmi gond – mondja a lány, leül a férfi mellé a padra, és a tenyerére teszi tenyerét.

A következő képkockán már szenvedélyesen csókolóznak. A rákövetkezően lábujjhegyen surrannak be a lány szobájába. Ági pettyes ruhája a szőnyegre hull, Vadász Vili ledobja magáról ingét, átkarolja a lányt, és az ágyra fekteti. Oldalakon át hevesen szeretkeznek, kielégülés után pedig ernyedve elalszanak. Az ablakon keresztül a telihold fehér csíkot húz alvó testükön. Hajnalodik, amikor Vadász Vili egy tompa sikolyt hallatva hirtelen felül az ágyban.

– Mi történt? – kérdi tőle a felébredt lány. – Jól vagy?

– Rémeset álmodtam – hebegi a nyomozó.

– Velem is megesik néha – simogatja meg a férfi meztelen vállát Ági. – Feküdj vissza.

– Nem tudok – mondja a férfi, és felpattan az ágyból. – Mennem kell!

– Most?! Autóbusz sincs ilyen korán.

– Mellékes – ezzel gyorsan felöltözködik. – Kiengedsz?

Ági kelleetlenül feltápáskodik az ágyból, a szája elé tartott mutatóujjával jelezve, hogy ne keltsen zajt, kizárja a bejárati ajtót, majd a kaput is. Vadász Vili egy csókot nyom a lány szájára, annyit mormolva a fülébe, hogy vigyázz magadra, és a következő pillanatban már odébb is áll.

A következő képen a paplakban látjuk, amint éppen a köntösbe bújt Tamás atyával teázik.

– Ne haragudjon, atyám, hogy ilyen korán felébredtettem, nagyon furcsát álmodtam, és...

– Szeretnéd elmesélni?

– Megpróbálom, de annyira furcsa.

– Isten olykor különös módon jelez nekünk, mindig nyitottaknak kell lennünk üzenete befogadására.

Vadász Vili bólint, és mesélni kezd. Álmát a szerző szavaival együtt jeleníti meg.

*

Tűz mellett ültem az erdőben, már teljesen besötétedett, épp falatozni készültem, amikor a semmiből előttem termett egy kisfiú. A köztünk hullámzó lángszirmok fényében csak sovány természetnek a sziluettjét láthatam, szelíd ábrázata ellenére azonban nagyon megijedtem.

– Ki vagy te?! – kérdeztem tőle megrökönyödve. – És mit keresel itt ilyenkor?

Nem válaszolt kérdéseimre, csak állt némán, és a tűzön keresztül bámult rám. Legalábbis azt hiszem, hogy rám, mert a vakító fényben nem láthattam tisztán az arcát. A pillanatnyi riadalomból gyorsan felocsúdtam, és leültettem magam mellé a farönkre.

– Ne haragudj, hogy az imént úgy rád förmedtem, csak megijesztettél – próbáltam oldani a hangulatot. – Nincs mitől tartanod, itt biztonságban vagy. Azt áruld el, hogy kerültél ide. Eltévedtél? Megesik az emberrel, de ne aggódj, majd reggel segítek megkeresned a hazafelé vezető utat.

A gyerek nem válaszolt, lehajtott fejjel ült a tűz előtt és hallgatott.

– Annak idején egy alkalommal én is hasonlóképpen jártam, mint most te. A szüleimmel és barátaikkal kirándulásra mentem, a felnőttek kissé bepiáltak, pikáns történeteken vihogtak, nekem unalmas volt az egész, felkeltem, és elmentem sétálni az erdőben, azt hiszem, színes pillangót akartam fogni, de mire észhez kaptam, már fogalmam sem volt, hol vagyok.

Felemelte a fejét, és arcomra szegezte tekintetét.

– Már nem is emlékszem, hogyan is keveredtem ki a rengetegből – mondtam, s megcsóváltam a fejemet, amikor pillantásom ösztetelalkozott az övével. A gyerek váratlanul felpattant, és gyors léptekkel eltűnt a sötét erdőben.

– Hová mész?! – kiáltottam, és utánasiettem, de igyekezetem ellenére nem sikerült a nyomára bukkannom, másodperceken belül apró lépteinek zaját sem hallottam már.

Azt hiszem, sokáig elveszetten botorkáltam a homályos rengetegben, bár tudjuk, álomban az idő másképp múlik, mint a valóságban, ha létezik egyáltalán, elég az hozzá, hogy szürkült már, amikor feltűnt előttem, a szinte egymásba nőtt fák között, egy faházikó. A kéményéből sűrű füstfelhő gomolygott az ég felé. Talán ott a gyerek, fordult meg a fejében, talán ott is él. Megközelítettem a kalyibát, óvatosan körbejártam, közben hegyeztem a fülem, hátha kihallatszik valami, mivel a házikon nem volt ablak, hogy benézzek, de sajnos semmi neszt nem észleltem odabentről, úgyhogy kénytelen voltam bekopogni. Senki sem válaszolt, ezért még egyszer jól megdöngtettem az ajtót, és mivel ezúttal sem szólt ki senki, benyitottam. A házban, annak egyetlen helyiségében, a szobában, egy aggastyánt pillantottam meg. Hosszú ősz haja és szakállá volt, a szoba közepén elhelyezett asztalnál ült, és gyertyafénynél egy óriási füzetbe írogatott valamit. Amikor becsuktam magam mögött az ajtót, letette írószerét, és felpillantott rám.

– Elnézést, én...

– A gyereket keresed?

– Igen, honnan tudja?

– Az én koromban már sok mindent illik tudni, nem gondolod?

– De igen, azt hiszem, igaza van... sőt, biztosra veszem, hogy úgy van, ahogy mondja, csak...

– Hiábavaló minden fáradozásod, a gyerek már nem él.

– Lehetetlen! Hiszen az imént találkoztam vele! Lehet, hogy maga egy másik gyerekre gondol, és nem arra, akit én keresek!

– Nem, nem – csóválta a fejét mosolyogva.

– Nem tévesztettem össze semmit, és pontosan tudom, hogy kit keresel. Bár meglehetősen idős vagyok már, még mindig nagyon jól emlékszem erre a találkozásra.

– Erre?!

– Igen, igen, pontosan erre. Ez a találkozás is készített arra, hogy életem hátralévő nap-

jait ebben a kisházban éljem le – mondta, mosolyt rajzolva szája szögletébe.

– Nem értem, hogy mi folyik itt – hebegtem. – Egyáltalán: kicsoda ön?

– Nem baj, én sem értettem semmit, számomra is elképesztő volt a szembesülés. Idővel azonban lassan megértettem mindazt, ami az első találkozásakor még elképzelhetetlen volt a számomra. Én is a gyereket kerestem, így kerültem ide. De a gyerek, akit kerestem, és akit most te is keresel, már régóta halott. És ha érdekel, akkor azt is elárulom, hogy te ölted meg, pontosabban: mi öltük meg. És valahányszor még visszajövünk erre a helyre, újból és újból megöljük őt...

*

– Szeretnél meggyónni?

Az álom nyomasztó atmoszféráját újra átélő Vadász Vilit jól láthatóan meglepi a pap váratlan kérdése.

– Nem – rázza meg a fejét –, nem hiszem, hogy erre szükség lenne, de ha lehetséges, megnézném a templomot belülről.

– Rendben – mondja Tamás atya, és a rekamiéfiókból egy levélborítékot vesz ki. – Tessek – nyújtja a nyomozónak a papirost –, nem sok minden, de talán hasznát veszed. Annyit sikerült kiderítenem, hogy a paplak 1899-ben készült el, és abban az évben kezdték el építeni a templomot, amelyet 1902-ben szenteltek föl.

Vadász Vili megköszöni az információt, a tiszteletes kíséretében körbejárja Isten házát, megnézi az oltárt, megvizsgálja a szobrokat, szemügyre veszi a festményeket, majd gyalog vág neki a hat kilométeres útnak a Becskerek központjában lévő szállodába.

A képregényszerző képenként egy-egy kérdés kiemelésével érezteti, hogy egész úton az utóbbi néhány nap történésein töpreng. Amint hotelszobájában magára zárja az ajtót, felemeli a telefonkagylót, és tárcsáz. A másik oldalon sokáig cseng a készülék, mire beleszólt valaki.

– Remélem, a halálodon vagy, azért nem tudtál várni néhány órát a hívással! Ha meg nem vagy, akkor első alkalommal teszek róla, hogy közel kerülj hozzá!

– Bocs, Marx, de valakivel meg kell osztanom a dilemmáimat.

– Az este vártam, hogy hívjál.

– Közbejött valami, és nem tudtalak hívni.

– Szoknyát visel?

– Figyelj, sok minden történt, amióta legutóbb értekeztünk.

Vadász Vili a vonal túlsó végén lévő barátjának aprólékosan elmesél mindent abból, ami az elmúlt időszakban történt velem.

– Most értem vissza a szállodába. Azt gondolom, hogy megtettem minden tőlem telhetőt az ügy érdekében, mégis kétségek gyötörnek. Mit tennél a helyemben?

– Kezdjük ott, hogy én sohasem lehetnék a te helyedben, mivel én egy szuperintelligens lény vagyok. Ha valami előre nem látható oknál fogva netán mégis szorult helyzetbe kerülnék, azt mondanám magamnak, hogy nem az eseményeknek, hanem nekem áll hatalmamban, hogy a mai napom boldogságáról döntsék. Eldönthetem, hogy boldog leszek, vagy boldogtalan! A tegnap halott, a holnap meg még nem jött el. Egyetlen nap áll rendelkezésemre, a mai, én pedig ezen a napon boldog leszek.

– Kösz, Marx!

*

Leteszi a telefonkagylót, írógépe fölé ül, papírt fűz bele, és fogalmazni kezdi levelét megbízójának. Az íródo levélből a képregényszerző részleteket közöl, hol Vadász Vilít ábrázolva különféle pózban, hol pedig a készülő szöveg tartalmából elevenít meg egy-egy részletet.

Kedves Franz!

Néhány tanulságos napot töltöttem Máriafalván. Ismét bebizonyosodott számomra, hogy a világmindenség egy és oszthatatlan. Bármilyen történjen velünk, az sohasem a világ rezgéseitől függetlenül játszódik le, hanem mindig köze van az egészhez.

(...)

Máriafalván, akárcsak bárhol másutt a világban, ahol eddig jártam, a legkülönfélébb

embereket ismertem meg: vannak köztük kedvesek, nyitottak, zárkózottak, óvatosak stb.

(...)

Az Erzsébet-szobor kapcsán nagy valószínűséggel leszögezhető, hogy a szobor létezett, de a negyvenes évek után bizonytalan a további sorsa. Legvalószínűbb, hogy az emberi hanyagság lett a veszte, és a lebontott tűzoltólaktanya darabjaival együtt a szemétkben végezte.

(...)

Ám nem feltétlen kellett így történnie, hiszen a második világháború alatt, különösen annak vége felé, amikor már bizonyossá vált, hogy ismét új világ jön, bárki elrejtette az otthonában. Lehet, ma is ott lapul valamelyik istállóban a szalma alatt vagy mélyen a földbe ásva, hogy meg ne találják illetéktelenek, de az sincs kizárva, hogy az eseménydús évek zűrzavarában valaki kimenekítette a faluból, és a szobor ma a világ ki tudja melyik pontján, talán éppen Ausztráliában egy magángyűjtemény részét képezi.

(...)

Egy érdekes szófordulatra figyeltem fel. Az idősebb falubeliek, akik emlékezhetnek még a szoborra, úgy említik, gyerekkorukból emlékeznek, hogy a község háza udvarában állt egy szobor, *ami eredetileg a templom előtt volt*. Azért emeltem ki az utóbbi néhány szót, mert ez egyszerűen lehetetlen. A szobrot a birtokunkban lévő adatok szerint 1898–1899 fordulóján állíttatták, a templom pedig csak három évvel később, 1902-ben épült fel!

(...)

A szobor állhatott a mostani templom előtt lévő helyen, de az sincs kizárva, és én ezt a lehetőséget tartom valószínűbbnek, hogy igazából a templomépítés kezdete miatt helyezték már 1899-ben a község háza udvarába a szobrot, vagyis a falu központjában magasodó templom valójában az Erzsébet-szobor helyére épült!

(...)

A kettőnek több köze lehet egymáshoz, mint első pillantásra tűnik! A templomot a Boldogságos Szűz Mária tiszteletére emel-

ték, titulusa: Szűz Mária Neve. A hívők-össég Szűz Mária oltalmában reménykedve választotta őt templomának védőszentjéül. A templomban a főhelyen Mária szobra áll, egyik kezében jogar van, a másikban pedig a világot tartó kis Jézuskát fogja. Nos, semmi bizonyítékom rá, de az őt és feledik érzésem azt súgja, hogy ez a szobor pont azon a helyen áll, ahol egykoron az Erzsébet-szobor állt! Ki tudja: lehet, hogy annak a pontos mása!

(..)

Tamás atya elmondta, hogy a szentély felletti feliratot tavaly változtatták meg. Most így hangzik: *Keresztények segítsége, könyörögj értünk!* Előtte azonban 65 évig – 1919-től 1984-ig – a következőt írta odafönn: *Angyalok királynéja, könyörögj a te hű népedért!* Ami igazából csak egy szóval különbözik az eredeti felirattól, ami a következőképpen hangzott: *Magyarok királynéja, könyörögj a te hű népedért!* Ami, figyelembe véve a templom felépítésének idejét és a történelmi korszakot, lehet, hogy kétértelmű üzenettel is bírhatott!

(..)

Nem tudom az egyértelmű választ arra a kérdésre, hová tűnt a máriafalvi Erzsébet-szobor, de azt kétségtelenül állíthatom, hogy lelkülete még ma is ott él a faluban: a hívők imáiban, a helyi anekdotákban, sőt még a popkulturális termékekben is megtalálható.

(..)

Önmagamról is sokat megtanultam. Rájöttem, azért, hogy választ nyerjünk kérdéseinkre, nem kell mindig hosszú utazásokat tennünk, átfogó kutatásokat folytatnunk, összefüggéseket keresnünk, a lelkünket mardosó kérdésekre a válaszok sokszor sokkal közelebb állnak hozzánk, mint hinnénk.

*

Maxszal számos e-mailt váltottunk, amelyekben megpróbáltuk a képregény valamennyi rétegét minél részletesebben kielemezni, Max egyúttal a Dylan Dog-párhuzamokra is igyekezett rámutatni.

Köztudott, hogy a világhírű képregényhős megalkotója Tiziano Sclavi olasz író, újságíró volt, aki akkoriban már évek óta a Sergio Bonelli Editore kiadóházban dolgozott, és vendégként részt vett más képregényhős-sorozatok (Zagor, Mister No) egyes epizódjainak kidolgozásában. Tisztában volt a megváltozott olvasói igényekkel, azzal, hogy a közönségnek már nem elég az egyszerű erkölcsnemesítő vadnyugati történet, sokkal inkább olyan mesékre vágyik, amelyek elgondolkoztatják, felkavarják, ha úgy tetszik, kimozdítják a komfortzónájából. Tudta, hogy a képregénynek, az irodalomhoz hasonlóan, filozófiai, társadalomtudományi és vallási vonatkozású témákat is fel kell vállalnia, ha más nem, akkor a kiadóháznál 1982-ben indított Martin Mystère archeológus kalandjairól szóló sorozat nyilvánvalóvá tette előtte, hogy a közönség nyitott az összetettebb, elgondolkoztatató történetekre.

Sclavi előtt az is világos volt, hogy egy sorozat sikeréhez szilárd alapokra van szükség. Dylan Dog egyénisége remekül ki van találva: egy volt rendőr, aki paranormális jelenségek felkutatására szakosodott magánnyomozóként dolgozik. A hős alaptevékenysége a kiindulópontban lehetőséget teremt a mindenkori szerző számára a fantasztikus elemek alkalmazására, nem kevésbé a metafizikai jellegű kérdések boncolgatására. A főhős emellett roppant intelligens, borotvaként vágó agya a legfontosabb fegyvere munkavégzése közben, mélabús természetű és jóképű, e két utóbbi tulajdonságának köszönhető, hogy szinte mindegyik epizódban szerelmes lesz, de ezek a szerelemek, mint minden igazi szerelem, szomorúan végződnek.

A főhős mellett a képregénysorozatnak még két állandó hőse van: Dylan Dog legjobb barátja és segédje Groucho, akinek legfőbb szerepe, hogy szellemes beszólásaival ellensúlyozza társa melankóliáját, valamint a Scotland Yard nyomozótisztje, Bloch felügyelő, aki általában kelletlenül, folyton a munkaheletét és leendő nyugdíját féltve, ám rendszeresen segít volt beosztottjának.

A Dylan Dog-epizódokban rendszeresen felbukkannak különféle csodálatos lények,

például zombik, vámpírok, farkasemberek, élőholtak, hogy valamennyi történet végén kiderüljön, az igazi szörnyetegek mindig az emberek. Fontos elemét képezik a sorozatnak az álmok és a lidércek, a rendszeres szexjelenetek, akárcsak az irodalmi, művészeti és popkulturális utalások. A képregénynek erős az intertextuális hálója, számos Dylan Dog-epizódot konkrét film, könyv, zenemű ihletett. A sorozat emellett nemritkán politikai, gazdasági, közéleti kérdésekre, valamint társadalmi problémákra reflektál. Mindez

ciókhoz juthatna, de egy adott epizódban erre talán nem is volt feltétlenül szükség, míg egy sorozatban egyes esetek felderítésének hitelességéhez elengedhetetlenül fontos Bloch felügyelő megléte. A szellemeskedő Groucho karaktere azonban Marxként teljes mértékben megtalálható az *Erzsébet-szobor*-ban. Sclavi annyit tett, hogy arcot adott Dylan Dog társának, akit Groucho Marx komikusról mintázott meg. A Marx megnevezés Vadász Vili esetében a Marx fivérek bármelyikére vonatkozhatott volna, de ha jobban belemélyedünk a Vili és Marx között folytatott egyik párbeszédbe, akkor rájövünk, hogy a képregénybeli Marx szavaiban egy helyen Groucho Marx-gondolat bújik meg.

Vadász Vili a képregényepizód alatt mindig ugyanabban a szerelésben van: farmernadrág, ing és sötét zakó, ami azzal magyarázható, hogy néhány napra nem hozott váltásruhát, azonban Dylan Dog immár harminchárom éve viseli a jól ismert szerelését – amelynek a színes változatú epizódoknak köszönhetően immár a színét is tudjuk –: a kék farmernadrágot, a piros inget és a fekete zakót.

Az evidens hasonlóságok mellett az *Erzsébet-szobor*-ban még számos olyan apró mozzanat található, ami útmutatóként szolgálhatott Dylan Dog egyéniségének megalkotásához: Vadász Vili származásának elhallgatása lehetett az inspiráció Dylan Dog múltnélküliségének megfogalmazásához, Dylan Dog rendszeres lidérceinek valószínűsíthetően Vadász Vili álma a mintaképe, az öt és feledik érzék folyamatos emlegetése a világhírű magánnyomozó részéről már az általunk elemzett műben is elhangzik, a szépséges hölgyekkel folytatott kérészéletű románcokat minden bizonnyal Vadász Vili és Ági kapcsolata ihlette, akárcsak a szexuális jelenetek ábrázolását, nem utolsósorban a Dylan Dog-képregényt behálózó gazdag utalásrendszer alkalmazásának is az *Erzsébet-szobor* lehetett az előképe.

Mindennek tükrében bátran leszögezném, hogy Vadász Vili története igazából a Dylan Dog-képregénysorozat pilot epizódja.”

*

teljesen újként hatott az addig megszokott képregénysorozat világában.

„Nem véletlen vázoltam fel ilyen részletesen Dylan Dog fő jellegzetességeit – írta egyik levelében Max –, meggyőződésem ugyanis, hogy a lidércvadász hős jellemének kidolgozásához Sclavi felhasználta Vadász Vili karakterét. A máriafalvi vonatkozású mű 1985-ben készült, a Dylan Dog első epizódját pedig 1986-ban jelentette meg a Bonelli, biztosra veszem, hogy Sclavi ismerte *Az első Erzsébet-szobor rejtélyes eltűnése* című képregényt.

Állításomat a két hős közti párhuzamokkal tudom alátámasztani. Mindketten magánynyomozók. Igaz, Vadász Viliről nem hangzik el, hogy fantasztikus lények és paranormális jelenségek felkutatásával foglalkozik, ám egy néhai szobor sorsának a felkutatása, amelyről igazából azt sem tudni, hogy létezett-e egyáltalán, nem nevezhető hétköznapi feladatnak. Annál is inkább, hiszen még a megrendelő kiléte is bizonytalan. A feladat megfoghatatlansága ihletül szolgálhatott Sclavinak Dylan Dog nyomozói profiljának kialakításához.

Vadász Vilinek nincs ugyan nyomozótársa, akinek révén bizonyos titkon őrzött informá-

A feldolgozott történet valóságtartalma mellett a legnagyobb rejtély a mű szerzőjének ki- léte volt, ugyanis az alkotásban mindössze csak annyi szerepel, hogy *Rác*z.

Barátom már milánói tartózkodása során megpróbálta megtudni a szerző nevét, ám a kiállítás-szervező csak annyit közölt vele, hogy a Bonelli kiadóház, ahonnan a művet kapták, nem tud többet arról, hogy a szerző- je egy bizonyos Rácz névre hallgató egyén, és hogy a mű Jugoszláviából érkezett egy képre- génypályázatra.

Max felkereste a kiadót, ott azonban azt mondták neki, hogy az akkori munkatársak közül sajnos már senki sem dolgozik a ház- ban. Lelkesedése láttán azonban annyit meg- tettek neki, hogy archívumukban utánanézt- tek, mi tudható a kérdéses műről. Két nap múlva egy fiatal hölgy hívta fel Maxot a ho- telszobájában, és arra kérte, hogy fáradjon be a kiadóba, van némi információjuk a képre- gényvel kapcsolatban.

Barátom izgatottan rohant a rajzolt regé- nyek házába, ahol egy idős férfi – az egykori pályázat lebonyolításával megbízott személy – elmondta neki, hogy a mű Jugoszláviából érkezett, ezt pontosan tudja, mert a borítékon Tito-bélyegek voltak, a város nevére azonban már nem emlékszik. Legnagyobb sajnálatuk- ra a szerző nem mellékelte magáról semmi- lyen adatot, ami alapján kapcsolatba léphet- tek volna vele, és ami a legrosszabb, a képre- génynek nem az eredeti változata érkezett, hanem annak egy fénymásolata, holott a ki- írásban hangsúlyozták, hogy csak eredeti munkákat vesznek figyelembe.

Sajnálták, mert mindenkinek nagyon tet- szett a mű, a rajzok lenyűgözték a zsűri tagja- it, és a történet is nagyon megnyerő volt, le is fordították olasz nyelvre, hogy teljesen meg- értsék, igyekezetük ellenére azonban még- sem sikerült a szerzőnek a nyomára bukkan- niuk. Úgy rémlik neki, hogy Jugoszlávia ró- mai nagykövetségén keresztül tettek némi próbálkozást az illető felkutatására, de a ju- goszláv oldalon elakadt az ügy.

*

Egyetértettünk abban, hogy az ismeretlen szerző nagyon jól ismerte a kort, amelyben a történet játszódik, mert remek érzékkel ele- venítette fel az akkori hétköznapiakat és élet- érzést, másrészt pedig a helyi művelődési életben is jártas volt, erről tanúskodik, hogy legalább egy-egy kép erejéig több máriafalvi alkotót is felvillant művében (Sziveri János költő, Gyémánt Tibor rockművész és az álta- la vezetett Zsíroskenyér együttes), nem utol- sósorban pedig a kultikus szórakozóhelyeket is megmutatja, aminek következtében a kép- regénynek helytörténeti értéke is van.

A vonalvezetés realiztikus, csak néhol tű- nik elnagyoltnak, viszont vannak teljesen ap-rólékosan kirajzolt részei is a fekete-fehérben készült műnek, például Vadász Vili és Ági együtt töltött éjszakája erősen naturalisztikus, két-három rajz már-már a pornográfia határát súrolja. Max beismerte, hogy szerzőként egyet- len általa ismert képregényrajzoló vagy kép- zőművész sem jöhet szóba, számára ismeret- len alkotóról van szó, és az említett, kívülálló számára nehezen ismerhető apróságok miatt csakis helyiről.

A Rácz vezetéknev (vagy szignó?) nyújtott némi támpontot, ugyanakkor ügyes figyelem- elterelési manőver is lehetett a titokzatosko- dó szerző részéről. Első tippem Rácz Laci képzőművész és rockénekes volt, aki a mű el- készülésekor még a húszon innen volt, ám miután Max összevetette a képregényt Rácz Laci általam prezentált munkáival, szinte tel- jes egészében elvetette annak lehetőségét, hogy a fiatalon elhunyt helybeli festő lenne a Vadász Vilit megálmodó szerző.

A másik tippem a helyi képzőművészet doyenje, Rácz Jancsi volt, aki a szóban forgó években számos grafikát és karikatúrát ké- szített különböző lapoknak, vagyis nem állt tőle távol a tusrajz és a ceruza használata. Miután azonban Max összevetette a műveit a képregénnyel, minimális esélyt látott arra, hogy ő lenne az általunk keresett szerző.

Egy harmadik Rácz is eszembe jutott, a Pityu, aki tudomásom szerint barátkozott he- lyi alkotókkal. Felhívtam egyik falubeli kép- zőművész ismerősömet, hogy szerinte Rácz Pityu foglalkozhatott-e valaha képregényraj-

zolással, de az illető meglehetősen magabiztossággal elvetette ennek a lehetőségét.

Bevallom, egy pillanatra Tóth Béla neve is eszembe jutott. A költőként is tevékenykedő Tóth egész életében a vizuális művészetekkel kísérletezett: kerámiacsodákat alkotott, Szent Mihály-szobrot készített, számítógépes eljárással fényképeket torzított. Az ő játékos kedve könnyen kifundálhatta, hogy megelégette a *Tóth* létet, és egy röpke időre *Rác*z akart lenni. Ő akár ismerhette is a történet különféle változatát, hiszen évekig gyűjtötte a máriafalvi anekdotákat, amelyeket a helyi lapban publikált. Kapcsolatban állt tehát idős személyekkel, akik a szükséges ismeretekkel szolgálhattak neki. Igaz, tudomásom szerint ezt a tevékenységet két évtizeddel később folytatta, de miért ne tehetne volna kedvtelésből korábban is? Tóth változatos munkáinak láttán Max azt mondta, hogy nem tartja valószínűnek, hogy ő rajzolta volna a képregényt, ám nem zárná ki ezt a lehetőséget. Az ő esetleges szerzőségét igazából a korabeli rendőrségi aktáknak köszönhetően zártuk ki.

Sikerült ugyanis bepillantást nyerni az ügygel kapcsolatos rendőrségi aktákba, amelyekben kivétel nélkül a *Rác*z (egészen pontosan szerbül: *Rac*) vezetéknev szerepel – sajnos a keresztnév le van fedve –, ami csakis azt támasztja alá, hogy a titokzatos szerző a saját vezetékneve alatt nyújtotta be a pályamunkát.

Ez okból kifolyólag vetettük el Karl Miklós falumonográfus esetleges szerzőségét is. Karl ugyan sohasem foglalkozott rajzolással, de a számos információ, amit az 1990-es kiadványában felhoz, már az öt évvel korábban elkészült képregényben is megtalálható, azt is mondhatnánk, hogy a képregény bizonyos pontokon hűen követi a monográfiában olvasottakat a témáról. Ez adott okot arra a feltételezésre, hogy akár ő maga is lehetne a képregényszerző, de az említett akták tartalmának ismeretében minden kételetet kizáróan elvetjük ezt a lehetőséget. Ami persze nem zárja ki azt a feltételezést, hogy a szerző ismerhette a falumonográfussá avanzsált helyi történelemtanárt.

Felmerül azonban a kérdés, bárki is legyen az ismeretlen szerző, ha egyszer sikerült neki

egy ilyen magas színvonalú művet megalkotnia, miért hagyott fel a képregényrajzolópályával.

*

A szerzőség kérdésének tisztázása végett szülőfalumba utaztam. Vadász Vilihez hasonlóan én is az azóta már felújított Vojvodina Hotelben szálltam meg. Az elkövetkező napokban több régi barátot és ismerőst, helybeli képzőművészt és író felkerestem, valamennyiükkel hosszasan elbeszélgettem, de közülük senki sem rendelkezett semmiféle értesüléssel arról, hogy valaki a településen akár a nyolcvanas évek első felében, akár a későbbiek során foglalkozott volna képregényrajzolással.

A nagybecskereki rendőrség épülete előtt elhaladva jutott eszembe Modesty. Ez nem az igazi neve, de érthető okok miatt itt most nem használhatom a valódit. Egyetemi tanulmányaink óta nem láttam. Néhányszor még ugyan felhívtuk egymást, de legutóbbi beszélgetésünktől eltelt tizenvalahány év. Anynyit tudtam róla, hogy a belügyben végezte el a gyakornokit, és később ott kezdett el dolgozni.

Már fel akartam hagyni az egésszel, fejben már fogalmaztam a Maxnak megírandó levelet: ennyi volt, tőlem ennyire telt, aggasztottak feltornyosuló teendőim, s úgy terveztem, hogy még aznap, legkésőbb másnap visszautazok Szabadkára. A városi korzón sétálva azonban nem tudtam szabadulni a hirtelen támadt ötlettől.

Amint szállodaszobámba értem, bekapcsoltam a laptopot, és rákerestem a Facebookon. Időbe telt, mire ráleltem, mivel férjhez menetelével megváltozott a vezetékneve. Bejelöltem ismerősnek. Perceken belül visszajelölt. Azonnal ráírtam, a szokásos, hogy van, mi újság felé, itthon vagyok, ha esetleg ráér, megihatnánk együtt egy kávé. Azt írta, hogy már Újvidéken él és dolgozik, de ha esetleg arra járok, szívesen találkozik velem. Remek, írtam neki vissza, s közben megemlítettem, hogy lenne egy kérésem, talán tudna segíteni. Miről lenne szó, kérdezte. Röviden

összefoglalva ismertettem vele a történetet. Arra lennék kíváncsi, a rendőrségen esetleg van-e bármi nyoma az esetnek. Annyit mondott, meglátja, mit tud tenni, de semmit sem ígér, küldjek el neki minden fontosnak vélt tudnivalót.

Időközben visszatértem Szabadkára, és elkezdtem dolgozni. Három napig tükön ülve vártam a jelentkezését, amikor a chatablakban néhány számjegy és egy felszólítás jelent meg: *Hívd fel!* Azonnal tárcsáztam a megadott számot. Modesty hangja meglehetősen komor volt, nem erre számítottam, és csak annyit közölt velem, hogy személyesen kell találkozunk. Mikor, kérdeztem. Még ma, mondta. Hol, érdeklődtem. Nálam, válaszolta, és megmondta a címét.

Kiderült, hogy Modesty néhány éve elvált, és egyedül él. A telefonban hallott szigorú, hivatalos hangzással ellentétben, élőben nagyon közvetlen volt velem. Az évek jót tettek neked – mondtam neki, mire hanyagul legyintve, annyit mondott, hogy igazából csak feketére festette haját, hogy ne látsszanak a kezdő ősz hajszálok. Szerénykedett. Modesty még mindig gyönyörűen festett. Szépen ívelt, feszes combjait feltáró miniszoknyát viselt, felül pedig testhez tapadó világos garbó volt rajta, ami kifejezésre juttatta kontyba fogott haját. Kávéval kínált, bort bontott, felőlem érdeklődött, majd a tárgyra tért.

Mint mesélte, nem volt könnyű dolga, mert a régi aktákba csak külön engedéllyel lehet betekinteni. Szerencsére a becskereki rendőrségen van ismerőse, akire lehet számítani. Mint magyarázta, a hozzá került iratokból nem lehet az esethez kapcsolódó valamennyi kérdést megválaszolni, az azonban biztos, hogy bizonyos körökben az ügy meglehetősen nagy port kavart.

Mindent összevetve, az okmányokból a következők szűrhetők le.

A rendőrség a külföldre szállítandó rendkívül testes postai küldemény ellenőrzése során jutott a képregényhez. Miután az illetékesek elolvasták a művet, informatív beszélgetésre hívták be vagy állították elő a szerzőt. Ekkor már a nemzetbiztonságiak vették át az ügyet, és nyomozást indítottak a szerző ellen:

egyebek között kifogásolták, hogy egy királynővel foglalkozik, netán royalista beállítottságú; aztán honnan veszi, hogy a szocialista Jugoszláviában a népi belügyi szervek mindenre kiterjedő munkája mellett bárkinnek is szüksége lenne magánnyomozóra, különösen egy olyanra, akit egy olyan paranormális fenomén foglalkoztat, mint egy könyvező szobor, amikor, a minden kérdésre választ nyújtó materialista világnézetnek köszönhetően, tudjuk, hogy ilyenek egyáltalán nem léteznek; arról nem is beszélve, hogy művében gúny tárgyává teszi Karl Marxot, még ha nem is írja ki a teljes nevét, de őket nem lehet megteveszteni; végezetül pedig még kritikai meglátásuknak is hangot adtak, hiteltelennek minősítve a művet: a szerző szemére vetették, hogy úgy rajzolta meg a történetet, mintha *nekik* senki sem jelentette volna, hogy egy kíváncsiskodó idegen jár-kelel a településen, pedig, mint hangsúlyozták, ez teljes mértékben ki van zárva!

Modesty elmélete szerint a biztonsági szolgálat elkobozta a képregény eredeti példányát, ezért nem jutott el Milánóba, és ha még meg is van, ki tudja, hol lehet, a titkosrendőrség valószínűsíthetően Belgrádba szállította az ügyhöz kapcsolódó többi dokumentummal együtt. Felkutatni őket a lehetetlennel határos, azóta több rendszer- és rezsimváltás történt, csak az ország neve háromszor megváltozott. A képregénynek a kiadóháza eljuttatott fénymásolt példánya pedig valószínűleg egy művészetpártoló titkosrendőr műve. Misztérium marad, ki volt a szerző, és művének megalkotása után hová tűnt. Nehezen képzelhető el, hogy eljárást indítottak ellene, annak nyoma lenne, sokkal hihehetőbb, hogy a belbiztonság lelkiismeretes ügynökeinek hathatós nyomása egy életre elvette titokzatos Rácz barátunk kedvét a képregényrajzolástól. A másik lehetőség, hogy emigrált, és maga mögött hagyva a múltját, művésznéven folytatta képregényrajzoló tevékenységét. Megtörténhet tehát, hogy amikor kézbe vesszünk egy ismeretlen szerző által rajzolt képregényt, éppen a titokzatos máriafalvi alkotó művét tartjuk a kezünkben.

Kedves Max!

Remélem, jól haladsz a tanulmányal a képregény kulturális és társadalmi szerepéről az egykori Jugoszláviában. Vagy már el is készültél vele? Több hónap telt el legutóbbi levélváltásunk óta, akár a végére is érhetél. Bárhogyan is legyen, kötelességemnek tartom jelteni, hogy egy eddig ismeretlen mozzanatra derült fény *Az első Erzsébet-szobor rejtélyes eltűnése* kapcsán.

Tegnap jelezte Modesty, hogy bennfentes ismerőse újabb iratokat talált az ügyvel kapcsolatban. Amint tehettem, jöttem hozzá. Azért *jöttem*, mert ezt a levelet is tőle írom. Nemrég aludt el, elmondhatatlanul gyönyörű, amikor kibontja kontyát, és ébenfekete haja szétterül a fehér párnán. De ez egy másik történet.

Visszatérve *képregényünkhöz*, arról van szó, hogy a szolgálat anno az elmondottakon túl további valóságreferenciákat keresett a műben. Leginkább az érdekelte az éber ügynököket, hogy a szerző kiről mintázhatta a képregényben szereplő Franzot. Hosszas utánajárást követően egy bizonyos Báló Ferenc nevű személyre terelődött a gyanú, aki az ötvenes évek második felében, sok más falubelihez hasonlóan, nejjel kivándorolt Ausztráliába.

Az illető az 56-os magyar forradalom idején a faluban elszállásolt menekültek körüli serénykedésével hívta fel magára az állambiztonság figyelmét. Potenciális *irredenta* elemként hónapokon át megfigyelték.

Ferencnek és feleségének a messzi távolban egy lányuk született. Az aktákból kiderül, hogy az elkövetkező évtizedekben az asszony és a kislány néhányszor jártak idehaza, ám Báló Ferenc egyetlenegyszer sem.

Ez a tény sarkallta a rendőrséget arra, hogy más irányból is megvizsgálja a kérdést. Mi van akkor, merült fel a körmönfont biztonságiakban, ha a képregényrajzoló valójában egy titkot szeretett volna felfedni,

mégpedig azt, hogy a máriafalvi Erzsébet-szobor nemcsak hogy biztos létezett, hanem a mai napig megvan, amire egy utalást is tesz a mű végén, amikor felveti annak lehetőségét, hogy az emlékmű egy ausztráliai magángyűjteményben ma is megtalálható!

A belügyesek eseményrekonstrukciója szerint Báló Ferencnek anno sikerült magával vinnie Ausztráliába az Erzsébet-szobrot, valószínűleg több személyt le kellett fizetnie ahhoz, hogy a méretes műalkotás felkerüljön az óceánjáróra. Ezzel magyarázható egy életre szóló távolmaradása szülőhazájától: sohasem lehetett biztos abban, hogy hazautazáskor nem kapcsolják le a határon.

A titokzatos képregényrajzolóknak Báló Ferenc nejtől lehettek értesülései minderről. A képregény születésekor ugyanis az asszony járt idehaza. Nem sokkal azelőtt válhatott el Ferenctől. Az ötvenes éveiben lévő férfi közvetlenül a válás után feleségül vett egy fiatal őslakos hölgyet, aki egy kisfiút szült neki. Él tehát a Földön valahol egy máriafalvi gyökerekkel rendelkező félaboridzsin.

A biztonságsszolgálati szakértők meglátása szerint a szobor esetleges megsemmisülésének folyamatos emlegetése a képregényben tulajdonképpen figyelemfelkeltés ugyanaz iránt, a magánnyomozót felbérülő egyén megnevezése pedig nyomravezetés.

Ha ezek a feltételezések helytállóak, akkor úgy tűnik, hogy máriafalvi misztériumunk folytatódik.

Az imént ellenőriztem, egyetlen nyilvános műkinclistán sem szerepel megvásárolható Erzsébet-szobor. De ezzel nem hagytam abba a nyomozást. Néhány éve volt egy védencem, aki műkincsekben utazik. Megkértem, érdeklődjön az illegális műkincspiacon, van-e bárkinek bármi tudomása egy százhusz éves Erzsébet-szoborról. Amint megtudok valami újat, jelentem.

Ha elkészültél a tanulmányal, légy szíves, küldd el, nagyon szívesen elolvasnám!

Különösen a Dylan Dog jugoszláviai receptiójával foglalkozó fejezetre vagyok kíváncsi.